

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	7
ПЕРЕДМОВА	9
ВСТУП	20
РОЗДІЛ 1.	
Загальні положення Правил дорожнього руху.	
Основні поняття та терміни	24
РОЗДІЛ 2.	
Обов'язки та права водіїв механічних транспортних засобів	114
РОЗДІЛ 3.	
Рух транспортних засобів із спеціальними сигналами ..	182
РОЗДІЛ 4.	
Обов'язки і права пішоходів	192
РОЗДІЛ 5.	
Обов'язки і права пасажирів	212
РОЗДІЛ 6.	
Вимоги до велосипедистів	220
РОЗДІЛ 7.	
Вимоги до осіб, які керують гужовим транспортом, і погоничів тварин	227
РОЗДІЛ 8.	
Регулювання дорожнього руху	232
РОЗДІЛ 9.	
Попереджувальні сигнали	275
РОЗДІЛ 10.	
Початок руху та зміна його напрямку	290
РОЗДІЛ 11.	
Розташування транспортних засобів на дорозі	308

РОЗДІЛ 12.	
Швидкість руху	322
РОЗДІЛ 13.	
Дистанція, інтервал, зустрічний роз'їзд	341
РОЗДІЛ 14.	
Обгін	345
РОЗДІЛ 15.	
Зупинка і стоянка	357
РОЗДІЛ 16.	
Проїзд перехресть	379
РОЗДІЛ 17.	
Переваги маршрутних транспортних засобів	395
РОЗДІЛ 18.	
Проїзд пішохідних переходів і зупинок транспортних засобів	400
РОЗДІЛ 19.	
Користування зовнішніми світловими приладами	409
РОЗДІЛ 20.	
Рух через залізничні переїзди	419
РОЗДІЛ 21.	
Перевезення пасажирів	433
РОЗДІЛ 22.	
Перевезення вантажу	449
РОЗДІЛ 23.	
Буксирування та експлуатація транспортних составів	463
РОЗДІЛ 24.	
Навчальна їзда	480
РОЗДІЛ 25.	
Рух транспортних засобів у колонах	490

РОЗДІЛ 26.

Рух у житловій та пішохідній зоні494

РОЗДІЛ 27.

Рух по автомагістралях і дорогах для автомобілів500

РОЗДІЛ 28.

Рух по гірських дорогах і на крутих спусках509

РОЗДІЛ 29.

Міжнародний рух513

РОЗДІЛ 30.Номерні, розпізнавальні знаки,
написи і позначення520**РОЗДІЛ 31.**Технічний стан транспортних засобів
та їх обладнання571**РОЗДІЛ 32.**Окремі питання дорожнього руху,
що потребують узгодження623**РОЗДІЛ 33.**

Дорожні знаки.....637

РОЗДІЛ 34.

Дорожня розмітка.....853

ДОДАТКИ.....909**Додаток 1.**

Ідентифікаційні номери безпеки.....909

Додаток 2.Класифікаційні коди небезпечних речовин
та виробів 2-9 класів915**Додаток 3.**

Алфавітний перелік небезпечних вантажів.....922

Додаток 4.

Класифікація колісних транспортних засобів (КТЗ).....	933
--	-----

Додаток 5.

Перелік захворювань і вад, при яких особа не може бути допущена до керування відповідними транспортними засобами.....	968
--	-----

ГЛОСАРІЙ	973
-----------------------	------------

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА	1007
--	-------------

Нормативно-правова база	1007
-------------------------------	------

Навчально-методична література.....	1035
-------------------------------------	------

Головні інтернет-джерела	1037
--------------------------------	------

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Авт. – автомобіль
Архіт. – архітектурний
БДР – безпека дорожнього руху
ВРД – вставки розмічувальні дорожні
ГБО – газобалонне обладнання
ГБТЗ – газобалонний колісний ТЗ
ГС – гальмівна система
ГУНП – Головне управління Національної поліції в області
ДВЗ – двигун внутрішнього згорання
ДОПНВ – дорожнє перевезення небезпечних вантажів
ДПСУ – Державна прикордонна служба України
ДСНСУ – Державна служба з надзвичайних ситуацій України
ДССТУ – Державна спеціальна служба транспорту України
ДСТУ – державний стандарт України
ДУК «Правий сектор» – Добровольчий український корпус
ЄДР МВС України – єдиний державний реєстр Міністерства
внутрішніх справ України
Залізнич. – залізничний
ЗВО – заклади вищої освіти
ЗВТ – засіб вимірювальної техніки
ЗГС – зносостійка гальмівна система
ЗНГ – зріджений нафтовий газ
ЗОШ – загальноосвітня школа
ЗСО – заклад середньої освіти
ЗУ – Закон України
ККУ – Кримінальний кодекс України
КТЗ – колісний транспортний засіб
МВС – Міністерство внутрішніх справ
МТСБУ – Моторне (транспортне) страхове бюро України
НВК – навчально-виробничий комбінат
НГУ – Національна гвардія України
НЕ – настанова щодо експлуатування (інструкція з експлуатування,
експлуатаційна документація) КТЗ
НМДГ – неоподатковуваний мінімум доходів громадян
НПУ – Національна поліція України
ООН – Організація об'єднаних націй
ПДР – Правила дорожнього руху
ПЗС – прилад зовнішній світловий

ПКМ – постанова Кабінету Міністрів України

РГС – робоча гальмівна система

СГС – стоянкова гальмівна система

СПГ – стиснений природний газ

ТСОУ – Товариство сприяння обороні України

ТСЦ МВС – територіальний сервісний центр Міністерства внутрішніх справ України

ЦКУ – Цивільний кодекс України

VIN (*vehicle identification number*) – ідентифікаційний номер КТЗ

M_a – максимальна маса КТЗ, кг

M_0 – порожня маса КТЗ, кг

ПЕРЕДМОВА

Актуальність підготовки поліцейських в галузі забезпечення безпеки дорожнього руху (*надалі* – БДР), невід’ємною складовою частиною котрої є ґрунтовні знання правоохоронцями Правил дорожнього руху (*далі* – ПДР), обумовлюється низкою чинників: 1) об’єктивною потребою суспільства в ефективному здійсненні працівниками Національної поліції України (*далі* – НПУ) оперативно-службової діяльності в сучасних соціально-економічних умовах щодо підтримки у належному стані громадського порядку; 2) необхідністю організації чіткого контролю за станом БДР як важливої складової публічної безпеки; 3) очікуваннями громади та вимогами держави в цілому до фахової підготовки працівників поліції, які відображено у стандарті професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії 5162 Поліцейський щодо необхідного рівня фахової компетентності правоохоронців для належного здійснення ними повноважень в сфері забезпечення БДР, а також 4) належною відповідністю особистісних ділових, моральних, психологічних й фізичних якостей працівників поліції можливостям виконувати складні завдання із охорони законності, здійснювати визначений законодавством захист конституційних прав і свобод людини та громадянина.

Сучасний стан правопорядку в країні, поява нових, нетрадиційних форм і методів протиправної діяльності порушників чинного законодавства призводить до того, що працівники поліції все частіше зіштовхуються із надзвичайними ситуаціями на вулицях і дорогах нашої держави, коли в таких екстремальних умовах потрібно діяти належним чином (швидко, безпомилково, безпечно). Як показує практика правоохоронної діяльності, не завжди і не всі поліцейські готові до виконання цих складних завдань.

Аналіз статистики (за даними патрульної поліції України¹) свідчить про неналежний рівень підготовленості окремих працівників органів та підрозділів НПУ до ефективних дій в небезпечних умовах під час припинення порушень особами публічної безпеки, особливо при створенні громадянами аварійних ситуацій під час керування транспортними засобами, що пов’язані із виникненням загроз для життя чи здоров’я учасників дорожнього руху, необхідністю надання

¹ Статистика. Сайт патрульної поліції Національної поліції України. URL: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/> (дата звернення: 28.02.2022).

потерпілим своєчасної домедичної допомоги в умовах скоєних дорожньо-транспортних пригод (*далі* – ДТП), при їх кваліфікованому розслідуванні та грамотному оформленні тощо.

Варто зазначити, що серед надзвичайних подій, котрі часто призводять до загибелі працівників НПУ, перше місце посідають ДТП. Протягом останніх чотирьох років за участю поліцейських скоєно 1739 ДТП, при цьому загинуло більш 500 осіб, понад 2000 – поранено. Внаслідок ДТП на особистому і службовому транспорті щорічно гине відповідно 46 % і 11,4 % від загальної кількості загиблих правоохоронців. Встановлено, що у 47 % випадків ДТП викликані неграмотними діями поліцейських у штатних або інших ситуаціях з підвищеним ризиком загроз для життя і здоров'я.

Отже, вирішення проблем подальшого удосконалення знань ПДР працівниками поліції, грамотного застосування ними норм чинного законодавства для належної організації правоохоронної діяльності в галузі забезпечення БДР, формування міцних навичок контраварійної підготовки, розвиток відповідної психологічної готовності правоохоронців до дій в екстремальних ситуаціях під час несення служби в частині контролю за станом БДР та припинення правопорушень на транспорті набуває у сучасних умовах особливої актуальності.

Навчання курсантів (студентів, слухачів) закладів вищої освіти (*далі* – ЗВО) системи Міністерства внутрішніх справ (*далі* – МВС) тактиці грамотним діям щодо забезпечення БДР в екстремальних ситуаціях, належному оформленню матеріалів ДТП, методиці проведенню заходів профілактики дорожнього травматизму є важливою складовою готовності поліцейських до здійснення ними професійної правоохоронної діяльності, оскільки ґрунтовні знання ПДР, належні вміння швидко і безпомилково діяти у критичних умовах є найважливішим чинником успішного виконання службово-оперативних завдань та забезпечення безпеки життя і здоров'я як громадян нашої держави, так і самих правоохоронців.

Результати вивчення організації освітнього процесу у ЗВО МВС свідчать про те, що сучасна система відомчої освіти поряд з багаторічним позитивним досвідом та здобутками в сфері професійної підготовки правоохоронців, вітчизняними традиціями і наявним педагогічним (науково-педагогічним) потенціалом має також і деякі невіршені проблеми та окремі недоліки, які не дозволяють забезпечувати в сучасних умовах високий рівень фахової готовності фахівця НПУ з урахуванням екстремального характеру

здійснення правоохоронної діяльності. Нові стандарти відомчої освіти МВС, складність оволодіння професією поліцейського на рівні сучасних вимог, а також наявність помилкових дій у значної частки працівників поліції в екстремальних умовах висуває перед науково-педагогічним складом ЗВО системи МВС завдання постійного пошуку нових педагогічно ефективних форм та методів забезпечення більш якісної професійної підготовки поліцейських. Зокрема, все ширше актуалізується переорієнтація освітнього процесу поліцейських вишів на якісно нову освітню парадигму, котра передбачає впровадження інноваційних педагогічних технологій, тісну міждисциплінарну та міжгалузеву інтеграцію фахових знань правоохоронної галузі, оптимізацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти з орієнтацією його на майбутню практичну правоохоронну діяльність тощо.

Науково-методичне обґрунтування окремих аспектів вирішення проблеми подальшого підвищення ефективності освітнього процесу в цілому знайшло своє відображення у дослідженнях низки вчених-психологів, педагогів та соціологів (Т.С. Вайда, А.О. Вербицький, П.Я. Гальперін, В.М. Галузинський, О.Е. Коваленко, О.М. Леонтьєв, С.Л. Рубінштейн, О.В. Сухомлинська, Н.Ф. Тализіна, Г.В. Троцько та ін.).

Активні методи навчання курсантів, слухачів та студентів у ЗВО продуктивно розробляють такі відомі вчені як В.І. Лозова, П.Г. Лузан, М.І. Махмутов, В.Я. Платов, А.Н. Смолкін та ін.

Вирішення проблем і перспективи удосконалення системи професійної підготовки правоохоронців у закладах вищої освіти системи МВС України висвітлені в наукових працях О.М. Бандурки, Т.С. Вайди, В.С. Венедиктова, О.С. Геращенко, Н.М. Голенко, А.О. Лігоцького, І.А. Малютіна, О.В. Негодченка, П.І. Орлова, В.В. Степаненка, О.І. Федоренко та ін.

Осучаснення змісту та методики навчання кандидатів у водії, удосконалення заходів безпеки при експлуатації транспортних засобів, запровадження інноваційних педагогічних технологій навчання курсантів, студентів та слухачів щодо формування у них стійких навичок безпосереднього керування транспортними засобами в особливих умовах розробляють М.І. Бандрівський, В.І. Ваганов, Т.С. Вайда, В.В. Волгін, В.О. Градусов, С.М. Гусаров, З.Д. Дерех, В.Ф. Душник, Ю.Є. Заворицький, В.М. Іванов, С.Л. Клейтман, В.І. Коноплянко, О.Л. Міленін, О.А. Назаркін, А.А. Пінт,

Б.Л. Раціборинський, А.А. Ривкін, О.Й. Сайко, Е.С. Циганков, С.К. Шестопапов та ін.

При підготовці видання автори опиралися на чинні нормативно-правові акти в галузі БДР, критично проаналізовано та удосконалено попередні напрацювання з цієї тематики відомих колективів вчених та методистів-практиків під загальним керівництвом О.Л. Міленіна (З.Д. Дерех, В.Ф. Душник, Ю.Є. Заворицький, В.М. Зайченко, С.Г. Коломієць), О.Я. Фоменка (В.М. Краснопівцев, О.М. Ігнатов, Й.В. Штіфзон, С.Й. Березовський), В.М. Лозового (Б.Л. Раціборинський, О.Й. Сайко).

Разом із тим у педагогічній теорії відомчої вищої освіти МВС недостатньо розроблено, на наш погляд, проблему організації освітнього процесу з автомобільної підготовки поліцейських та забезпечення ними БДР, розв'язання котрих сприяло б ефективному вирішенню працівниками НПУ існуючих складних проблем забезпечення публічної безпеки на практиці. При цьому варто зазначити, що при вирішенні зазначених завдань щодо удосконалення освітнього процесу підготовки поліцейських має враховуватись екстремальний характер здійснення ними правоохоронної діяльності, науково-педагогічні працівники ЗВО МВС України повинні всіляко сприяти формуванню і розвитку в правоохоронців професійно важливих особистісних якостей та практичних вмінь швидко й безпомилково діяти в надзвичайних ситуаціях під час охорони громадського порядку, у боротьбі із транспортними правопорушеннями та злочинами тощо.

У процесі вивчення передового досвіду ЗВО МВС України в цьому напрямі освітньої діяльності (ХНУВС, НАВС, ДДУВС, ОДУВС, ДонДУВС, ЛьвДУВС та ін.) зафіксовано об'єктивно існуючі протиріччя, які актуалізують проблему удосконалення навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни «Безпека дорожнього руху». Перш за все це протиріччя, котрі виникають: 1) між новими вимогами суспільства до працівника поліції як активної, самостійної і відповідальної особи (представника державного органу виконавчої влади) й низьким рівнем фахової підготовленості поліцейських (курсантів, студентів та слухачів-випускників) до прийняття самостійних рішень у складних проблемних ситуаціях; 2) між потребою територіальних органів та підрозділів НПУ у ґрунтовній спеціальній підготовці поліцейських з високим рівнем їх фахової готовності до адекватних дій в екстремальних умовах і відсутністю необхідних компетентностей,